

L'Aljub

Número 2

setembre de 1995

EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA I DOCUMENTAL SOBRE XILXES (Nadal 1995)

Enguany es complixen dos-cents anys de la publicació del llibre de Josep Antoni CAVANILLES "*Observaciones sobre la Historia Natural, Geografía, Agricultura, Población y Frutos del Reyno de Valencia*", un llibre que pot ser considerat com el predecessor de les actuals guies de viatges. En aquesta obra l'autor va relatar tot el que va vore al llarg del seu viatge per les nostres terres. També en la mateixa línia, però més centrat al nostre poble, va aparéixer, ara fa 30 anys, un llibret curt de pàgines, però dens en idees. Aquest llibre, escrit per mossén Arturo Almar, Joaquin López i José M. Espinosa, i que va dur per títol "*Chilches, pueblo de España*", ha estat el primer estudi sobre la història i les tradicions del nostre poble i, encara avui en dia, representa una fita indiscutible per a tots els que treballem en la recuperació del nostre passat.

S U M A R I

En aquest número:

- * Exposició bibliogràfica i documental sobre Xilxes (Nadal de 1995).
- * Els noms dels camins també !
- * Xilxes al cens de Floridablanca (1787).
- * El matrimoni com a benefici fiscal.
- * Humor: "Les històries del Camí Ràfol".
- * El reg per goteig a les nostres marges..

L'Associació Cultural "Ràfol" no ha volgut deixar passar aquest doble esdeveniment sense celebrar-lo d'alguna manera, i quina millor manera que l'organització d'una EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA I DOCUMENTAL sobre Xilxes, on apareguen tots -o quasi tots- els llibres que han parlat i parlen del nostre poble. Encara que la nostra associació compta amb prou de material per a realitzar l'exposició, seria d'agrair la col.laboració i l'ajuda del poble de Xilxes. D'aquesta manera supliríem la manca de documentació antiga causada per la desaparició, durant la passada guerra civil, de la major part dels fons tant de l'arxiu municipal com del parroquial.

(Segueix a la pàgina següent)

EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA I DOCUMENTAL (Ve de la pàgina anterior)

Per tot això, des d'aquestes pàgines volem fer una crida a totes les institucions locals i a totes les persones que disposen d'alguna mena de documentació (retalls de diari, revistes, llibrets de festes, fotos antigues, ...) referida a Xilxes perquè col.laboren en aquesta exposició que tindrà lloc el proper Nadal. Ànim i a vore si, amb l'ajuda de tots, aconseguim organitzar una exposició documental que siga l'enveja dels pobles veïns.

A.C."Ràfol"

ELS NOMS DELS CAMINS TAMBÉ!

Si passem o anem de feina pel nostre terme municipal podem observar, des de fa uns anys, un fet prou estrany que la rutina ens ho fa passar inadvertit: la retolació en castellà de tots els noms de camins del terme. Açò seria normal si Xilxes no pertanyera al País Valencià o, en cas de pertànyer, estiguera situat en una zona de predomini lingüístic castellà. Per tant, cal que intentem deixar clar aquest assumpte i ací tenim els raonaments:

1.- Xilxes, segons es ressenya a la pàgina 256 de la Gran Enciclopèdia Valenciana, és un municipi que "es troba en el sector sud del litoral de la comarca de la Plana", és a dir, en allò que es denomina comarca de la Plana Baixa. Recordem que a Castelló sols hi ha dues comarques de predomini lingüístic castellà: l'Alt Millars i l'Alt Palància.

2.- La Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LLEI 4/1983, de 23 de novembre) al seu article 35 declara el terme municipal de Xilxes com de predomini lingüístic valencià.

3.- Sols és necessari passejar pel poble o pel seu terme i escoltar com parlen els habitants d'aquesta vila: en valencià, és clar.

4.- Però l'argument de més pes és el següent: si preguntem a qualsevol persona on té la seua finca, ens respondrà al Camí Nou i no al Camino Nuevo (p. ex.), a Séquia Mitjana i no Acequia Mediana, ...

Com a conclusió d'aquests raonaments direm que la toponímia (els noms que es donen als llocs -camins, partides, pobles, ...) és un fet arrelat a la cultura

pròpia, és inherent al poble i, per tant, les traduccions no tenen sentit, com a molt es poden adequar a la normativa de la llengua, però res més.

Quina raó ha dut a l'Ajuntament a retolar els noms dels camins en castellà? De moment, sols se m'ocurreix la d'intentar fomentar el turisme rural pel nostre terme ("XILXES: LA RUTA DE LOS CAMINOS"). Sigam un poc seriosos i pensem qui són en realitat els usuaris d'aquests camins. Són, ni més ni menys, els llauradors, gent del poble que parlen en valencià i que tota la seua vida han oït dels seus pares i iaïos noms com Camí dels Horts, Camí Séquia Punyera, ...

Com a orientació afegirem la relació dels noms de camins que tots coneixem: Camí Nou, Camí Vell, Camí Ràfol, Camí dels Horts, Camí Séquia Mitjana, Camí Séquia Punyera, Camí Senda Forca(da), Camí Palmerar, Camí de Nules, Camí de Moncofa, Camí Comtessa, Camí Travessera Comtessa, Camí de La Llosa, Camí de l'Ermita, Camí Llimeneres, Camí de l'Illa, Camí Serredal, Camí de la Punta, ...

Amb aquest article sols hem pretés dues coses:

1.- Obrir els ulls a la gent del poble davant un fet prou greu que atempta contra el patrimoni cultural (la llengua forma part del patrimoni cultural d'un poble) i que passa quasi inadvertit.

2.- Apel·lar a les autoritats locals competents perquè, en nom del sentit comú i del nostre patrimoni cultural, retolen adequadament en valencià els camins del nostre terme municipal.

Vicent Valls (A.C."Ràfol")

XILXES AL CENS DE FLORIDABLANCA (1787)

Durant la segona meitat del segle XVIII, en concret al llarg del regnat de Carles III, van sorgint una sèrie d'estadístiques promogudes pel govern amb la intenció de conèixer la situació del poble en els més diversos aspectes. No es tractaven d'investigacions sobre l'opinió del poble, sinó sobre aspectes que, a l'entendre dels governants il·lustrats, s'havien de reformar. El propòsit d'aquestes estadístiques no era altre que conèixer millor per a millor governar, és a dir, per a millor controlar.

D'entre totes les estadístiques destaquen els censos demogràfics, en especial el cens de 1787, les dades del qual referides a Xilxes seran les que tractarem a continuació.

El cens de 1787 naix de l'Ordre del 25 de juliol de 1786 per la qual Carles III encomana al seu Secretari d'Estat, Francesc Antoni Moñino i Redondo, comte de Floridablanca, la confecció d'un cens en tot el territori peninsular i illes adjacents. Posteriorment, aquest cens serà conegut com el “*cens de Floridablanca*” en honor al seu organitzador. La finalitat d'aquesta activitat era l'obtenció d'unes noves dades demogràfiques, el més fiables possibles, per comparar-les amb les d'un cens anterior (*cens d'Aranda* de 1768-69) i avaluar així els resultats demogràfics derivats de les mesures de modernització econòmica (foment de l'agricultura). La novetat d'aquest cens i de l'anterior rau en què el recompte es fa per ànimes o individus i no per focs, veïns o cases (com p. ex. el cens de 1646).

Per replegar les dades es va recórrer a l'estructura administrativa del nou Estat sorgit del decret de Nova Planta: els Intendents (u per cada antic regne) van transmetre l'ordre, impresos i normes de confecció als Corregidors i aquests a les autoritats civils de cada poble. A partir d'ací, un funcionari de l'Ajuntament, acompanyat pel rector de la parròquia va anar casa per casa replegant la informació requerida:

* Quantitat de persones que vivien per casa.

* Sexe i estat civil.

* Edat aproximada, ja que en una societat dominada per l'analfabetisme molta gent no sabia la seua edat exacta, ni molt menys la d'altres membres de la família absents durant la replega de dades.

* Activitat professional.

Amb la finalitat d'aconseguir la màxima fiabilitat de les dades i evitar ocultacions (la major part dels censos o veïnats anteriors tenien aquest defecte perquè l'objecte dels seus resultats era el reclutament de sol-

dats o el repartiment d'impostos), no es van anotar els noms dels veïns enquestats i així es mantenia el secret estadístic.

Una vegada replegades les dades casa per casa, es va omplir una fitxa-resum de la localitat que, entre novembre i desembre de 1786, va ser enviada al Corregidor de la governació corresponent, de d'on, una vegada replegades totes les fitxes de la seua demarcació territorial, van ser enviades a l'Intendent i des d'allí a Madrid.

Amb totes aquestes dades es va elaborar un cens a nivell estatal que va ser publicat l'any 1787 i que va representar, tant per la metodologia emprada en la recollida i elaboració de dades com per la seua intencionalitat merament demogràfica i la col·laboració entre autoritats civils i religioses, el cens més fiable de tota l'època pre-estadística. No obstant això, la seua valoració a nivell d'història local no seria molt positiva a no ser pel fet de conservar-se (a diferència del *cens d'Aranda*) totes les fitxes-resum de cada poble. Així no sols s'han pogut analitzar els resultats generals (Estat, Intendències), sinó també a nivell local.

Aquestes fitxes-resum de cada població es conserven actualment a l'Arxiu de la Reial Acadèmia de la Història a Madrid i van ser publicades per Josep Emili Castelló l'any 1978. La fitxa corresponent a Xilxes presenta la següent estructura (fig. 1) :

* Encapçalament amb les dades bàsiques per a la seua identificació.

"Villa de Chilches.

*Parroquia de N^a Señora de la Asunción
Corregimiento de Castellón de la Plana
Intendencia de Valencia".*

* Quadre on apareix distribuïda la població segons l'edat aproximada, sexe i estat civil (fadrins, casats i vidus). Davall del quadre hi ha un resum per estats civils i el total (= 643 persones).

Podem observar que la distribució dels grups d'edat no és de 5 en 5 anys com actualment es fa, sinó que és un poc irregular i es correspon amb les etapes en què en aquells moments es dividia la vida del home: infància, primera joventud, joventud, edat adulta, maduresa i ancianitat.

Amb aquestes dades podem elaborar una piràmide d'edats (fig. 2) en la qual observem una base molt ampla, indicadora d'una gran natalitat, un cos més estret com a conseqüència de l'alt grau de mortali-

tat infantil i juvenil i, sobretot, una cúspide molt estreta, a partir dels 50 anys, que ens indica una "esperança de vida" prou curta en aquella època.

* Taula d'estructura socio-professional. Allí la població activa (la que treballa) queda distribuïda per professions. Podem distingir 4 grups:

- Clero secular i activitats eclesiàstiques paral·leles. A la fitxa de Xilxes tenim: "tenientes de cura", sacristans, demandants i "dependientes de cruzada".

- Laicos amb activitats de certa categoria (per origen o per coneixements). A Xilxes no apareix cap.

- Activitats productives: llauradors (propietaris o arrendataris), jornalers (agrícoles, manufacturats, pastors i obrers de vila), criats (d'activitats agrícoles i domèstiques), fabricants (activitats de la llana, seda, espart, terrissa, ...) i artesans (sastres, sabaters, ferrers, taverners, carnisers, ...)

- Funcionaris: civils ("empleados con sueldo del Rey") o militars ("con fuero militar"). Al nostre poble sols consta un funcionari civil (= escrivà).

* Full dedicat totalment a les comunitats religioses o clero regular (frades, monges, ...). En el cas de Xilxes no apareix escrit i, per tant, demostra la inexistència de cap comunitat religiosa.

* Certificació de l'autenticitat de les informacions, signada per les autoritats civils i eclesiàstiques del poble, la qual cosa ens permet conèixer la identitat de l'alcalde, rector i escrivà del moment. La certificació corresponent a Xilxes, causalment, sols està signada pel funcionari i diu així:

"El infraescrito Fiel de Fechos del Ayuntamiento de esta Villa Certifica: Como el Señor Juan Campos Alcalde primero ordinario de la misma, á compañado del Doctor Adrian Ochando Regente de Cura de esta Parroquia, asistido de mi el infraescrito á visitado esta Villa y hecho reconocimiento y resumen por clases de todas las Almas que se hallan en esta dicha Villa y se han allado las que van notadas, por claces en el que precede; y para que conste lo Certifico y firmo en esta Villa de Chilches, á los tres dias del mes de Diciembre de mil Setecientos ochenta y seis años, de que certifico.-

Thomas Querol Fiel de Fechos".

I ací acaba aquest document que aïllat pot no significar gran cosa, però que afegit a altres documents, ja apareguts o que aniran apareixent, representa un altre pas en la recuperació del nostre passat.

Ferran Valls (A.C. "Ràfol")

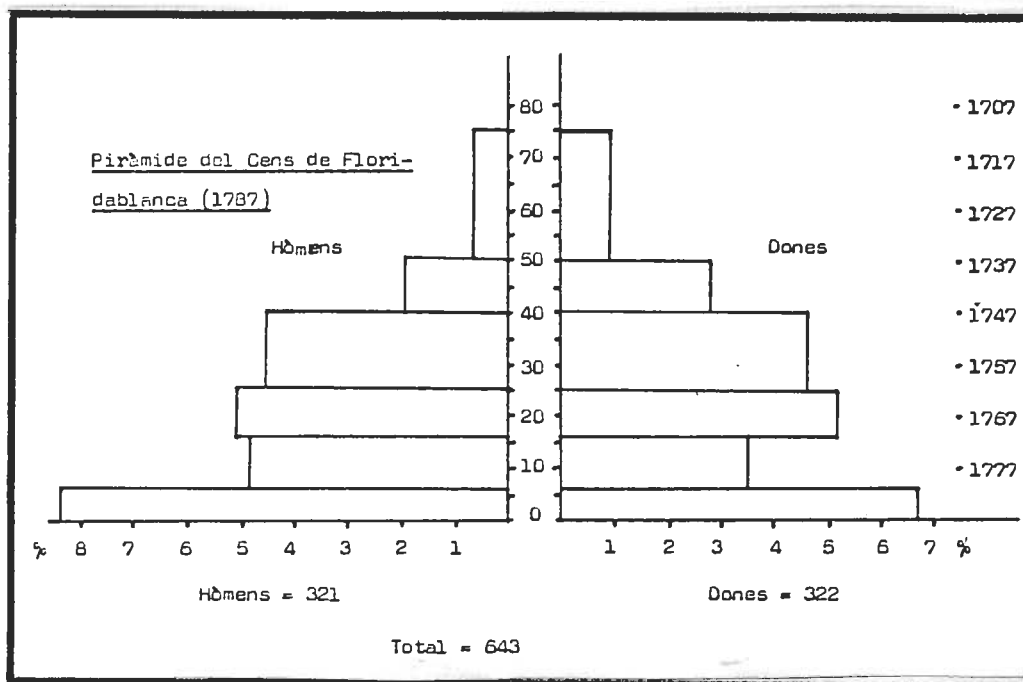
BIBLIOGRAFIA I DOCUMENTACIÓ.-

* Arxiu Reial Acadèmia de la Història (Madrid): Cens de Floridablanca, lligalls 9/6.251- 9/6.252.

* BERNAT, J.S. i BADENES, M.A.: Crecimiento de la población valenciana (1609-1857), València, IVEI, 1994.

* CASTELLÓ TRAVER, J.E.: El País Valenciano en el censo de Floridablanca (1787), València, Inst. Alfons el Magnànim, 1978.

* MONFERRER MONFORT, A.: "Analfabetisme i càrrecs municipals a l'Antic Règim", Universidad y Educación, núm. 6, Vila-real, UNED, 1988 (pp. 51-62).

N.º 2.º

Villa de Pueblo *Chilches* 108
 Parroquia de Nuestra Señora de la Asunción
 Corregimiento de *Castellón de la Plana*
 Intendencia de Valencia.

	SOLTEROS.		CASADOS.		VIUDOS		Totales de edades.
	Varones.	Hembras.	Varones.	Hembras.	Varones.	Hembras.	
Hasta 7 años.	63	52					117
De 7 á 16.	56	41					97
De 16 á 25.	60	64					124
De 25 á 40.	5	1	77	77	5	12	177
De 40 á 50.			21	23	4	14	62
De 50 arriba.	2		19	20	7	21	69
Total.....	188	155	117	120	16	47	643
Total de estados....	343		237		63		
Total general.....	643						

Curas.....	Hidalgos.....	Empleados con } sueldo del Rey. } 1
Beneficiados.....	Abogados.....	Con fuero militar.
Tenientes de Cura... 1	Escribanos.....	Dependientes de } Inquisicion... }
Sacristanes..... 2	Estudiantes.....	Síndicos de Órde- } nes Religiosas. }
Acólitos.....	Labradores..... 131	Dependientes de } Cruzada..... } 1
Ordenados á Título } de Patrimonio... }	Jornaleros..... 38	Demandantes.... 2
Ordenados de menores.	Comerciantes....	
	Fabricantes..... 4	
	Artesanos..... 3	
	Criados..... 13	

Figura 1
 Fotocòpia de la fitxa-resum de la vila de Xilxes
 (Arxiu de la Reial Acadèmia de la Història -Madrid-)

EL MATRIMONI COM A BENEFICI FISCAL

Cadascú pot fer allò que considere més convenient, però si, una volta fetes les meditacions oportunes i imprescindibles, hom pren la cada volta més difícil decisió de casar-se cal aprofitar aquesta circumstància perquè, al remat, resulte els més rendible possible (o, en tot cas, el menys gravós del que siguem capaços). El cas és que com a recomanació i/o benedicció fiscal és altament aconsellable convertir-se en persona casada en els mesos de juny o juliol.

El període impositiu comprén des del dia 1 de gener fins el 31 de desembre d'aquest mateix any. Ara bé, quan es produeixen determinades circumstàncies es pot interrompre l'esmentat període, d'acord amb allò que elegisca el subjecte passiu.

Quan es contrau matrimoni, d'acord amb les disposicions del Codi Civil, s'interromp el període impositiu, dividint-se en dos. Cal, en aquest cas, que la tributació corresponent al període últim es realitze de forma conjunta, per poder optar a aquest benefici.

És a dir, des del dia 1 de gener fins al de les noces es farà la declaració per separat i d'aquest fins al 31 de desembre de forma conjunta.

Aquesta forma de tributar aconsegueix reduir la progressivitat de l'impost, a causa de la menor imputació d'ingressos que es realitza en cada període impositiu.

La interrupció del període és

optativa, ja que es podrà fer la declaració en funció de la situació a final d'any (conjunta o individual), però com a norma general serà molt beneficiosa per al subjecte passiu.

Per altra banda, diverses deduccions de la quota s'aplicaran proporcionalment al nombre de dies de cada període (article 94.3 de la Llei). Es tracta de les deduccions per descendents, per ascendents, per subjecte passiu, per invalidesa i per rendiments de treball depenent. La resta de les deduccions s'aplicaran en cadascuna de les declaracions que s'efectuen.

Quan els rendiments d'alguns dels períodes que es creen no arriben als mínims exigits per la Llei, per haver de tributar no caldrà presentar la corresponent declaració de la renda, encara que, com a norma general, sí que serà convenient perquè es tindrà dret a la devolució de les quantitats reteses.

A mesura que ens acostem a una igual distribució dels rendiments, el benefici serà major, per això els mesos de juny i juliol són els idonis perquè els ingressos s'igualen i la progressivitat de l'impost siga més menuda.

En tot cas, enhorabona per a aquells que van a caure al parany i recordar per als més pessimistes que el divorci produeix els mateixos avantatges fiscals que el matrimoni. Ara bé, si aneu a divorciar-vos, espereu almenys fins a juny o juliol de l'any vinent.

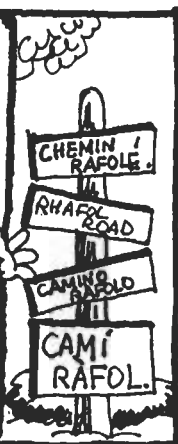
Baltasar Alagarda (A.C."Ràfol")

Les Històries del Cami Rafol.

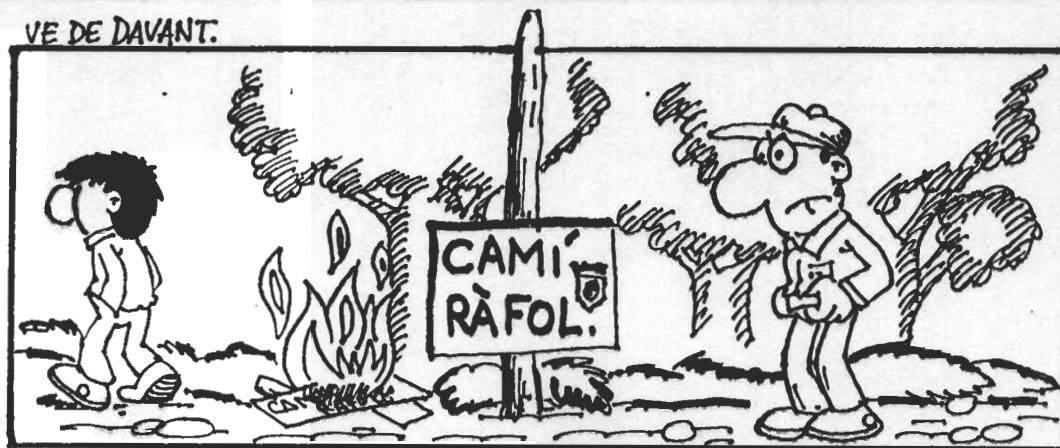
I Si no ho entenen?

BALTASAR 1995

CONTINUA DARRERE.

EL REG PER GOTEIG A LES NOSTRES MARJALS

La diferència entre regar de goteig o regar a manta com abans és que es gasta menys aigua, i a més a més, tota l'aigua que es gasta s'aprofita perquè va directa a la planta i no es perd cap gota. Açò ha fet que tothom estiga d'acord a ficar el goteig.

* El muntatge del goteig és a grans trets el següent: Es munta un capçal a la bomba motor de l'aigua, i aquesta dona pressió a tota la canonada per igual. La canonada té unes electrovàlvules, fins una quantitat de quatre per sector. Cada sector, o part en què es divideix la terra per al goteig, tindrà un màxim de 50 fanecades, que és el major nombre que es pot regar alhora en cada sector.

Una vegada és l'aigua a l'entrada del camp mitjançant canonades de plàstic, s'escampen gomes per cada solc de meló o tomaquera i aquestes gomes són les que porten el goteig. El goteig pot deixar 1'5, 2 ó 3 litres per hora a soca de mata.

* Per què ho dividim en sectors?

Al motor hi ha un programador on es programen els sectors que vols regar. Aquests poden arribar fins a 16. Al cas de la partida del "Bobaret" i del "Collao" hi ha quatre sectors de 50 fanecades cadascú (que és el màxim que es pot regar alhora per sector).

Així, per a regar, tan sols programem el sector que hem de regar, les

electrovàlvules que van a cada sector i el temps d'adobada, i ell sol ho fa tot. Referint-nos també al cas del "Bobaret" i el "Collao" hi ha 4 electrovàlvules per sector.

* Què hem de fer per a adobar?

El goteig porta unes cubes d'adob i també pot adobar automàticament segons el que necessita la planta. D'aquesta manera no cal que el llaurador tire el "guano" al camp.

* Com es distribueixen les gomes per al goteig?

Primer per un tub de 40 cm que reparteix a la vàlvula d'entrada al camp. Després tenim per dintre del camp una General de Camp, on van connectades les gomes de goteig.

* Quan i com es rega?

El regador rega tantes hores per sector, segons li diga l'enginyer que porta l'adobada. Per a regar programa el sector que ha de regar, les electrovàlvules que van a cada sector i el temps d'adobada.

* Com és el motor?

És un motor diesel amb un generador que produeix l'electricitat a 380 volts. La bomba va amb energia elèctrica.

(NOTA.- Informació facilitada per Abelardo Gozalbo).

Vicent Vengut (A.C. "Ràfol")

Assessoria 130

LABORAL, FISCAL I COMPTABLE

C/Sagrada Família 11- 4.

TLF-FAX (964) 67.39.55

12520 NULES